

L(I)EBE[N]

HOFFMANN MARCELL MÁRTON

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Szentendrei Móricz Zsigmond Gimnázium

12. évfolyam

Témavezető:

Eiplné Pál Alexandra középiskolai tanár

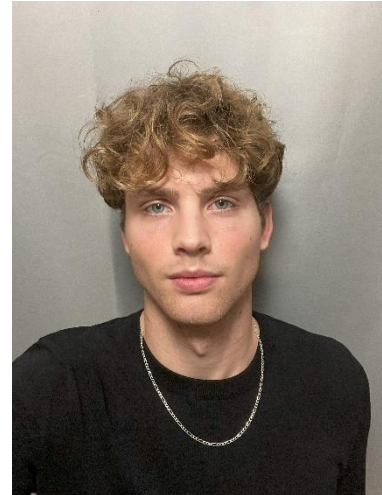
1. BEVEZETÉS

„Az élet ugyanis kezdetéről nézve végtelennek tetszik, a pálya végéről visszapillantva rá: nagyon rövidnek. Megvan ennek a jó oldala is: nélküle bajosan létesülne valami nagy dolog.”

Arthur Schopenhauer¹

2. A SZERZŐRŐL

Hoffmann Marcell Mártonnak hívnak, 19 éves gimnazista vagyok, aki a Szentendrei Móricz Zsigmond Gimnáziumban tanul. Van 2 bátyám, akik, csak úgy, mint én, a Teleki-Wattay Művészeti Iskolába jártak Pomázon. Szüleink sosem tanultak zenét, ahogy felmenőink között sem voltak zenészek, így bátran nevezném magunkat „első generációs zenészeknek a családjunkban”. 2014-2024 között tanultam a művészeti iskolában klasszikus zongora szakon Gilice Teréz tanárnőnél. Az évek során számos helyi fellépésen, előadáson vettem részt, nagyobb versenyekre viszont eddig még nem jelentkeztem. A klasszikus

1. kép: Hoffmann Marcell Márton

zongora mellett volt szerencsém és lehetőségem megtapasztalni, milyen billentyűsnek lenni egy színdarab zenekarában (Nullpont Színjátszó Műhely: *Csodakislány* című színdarab). Klasszikus zongora tanulmányaimmal párhuzamosan 1 évet jazz-zongoráztam és gitároztam is. A művészeti iskolától függetlenül meghívást kaptam egy éppen alakuló zenekar (*La Boum*) billentyűs szerepére, amit el is fogadtam. 1 év együtt zenélés után a zenekar felbomlott, így zenekaros pályám nem folytatódott. Ezek mellett a gimnáziumomban számos alkalommal kértek fel zongorázni. Ezeken a fellépéseken főleg saját darabokkal vagy ismert zenék saját feldolgozásaival léptem fel. Az improvizációs készségemet és a kreativitásomat a gimnáziumi énektanár, Eiplné Pál Alexandra hamar fel is fedezte. Ő volt az, aki mesélt nekem erről a versenyről, ő segített a jelentkezésben és a felkészülésben is.

3. A DARAB SZÜLETÉSE

Mindig is érdekelt a filozófia, vallásfilozófia, így az élet, illetve a szerelem témaköréről is gyakran elmélkedtem. Saját tapasztalataim alapján tudok már ezekről beszélni, és arról is, milyen, ha kihívásokkal telivé válnak. Az OTDK versenyre való jelentkezésemet követően ezekből

¹ <https://pdfcoffee.com/arthur-schopenhauer-eletblcsesseg-pdf-free.html> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 7.

az emlékekből, tapasztalásokból merítve, valamint az irodalomórán tanult babitsi ars poetica² (Pethőné Nagy, 2014) hatására alkottam meg a koncepciót.

Ezt követően már csak le kellett ülnöm játszani a zongorához úgy, hogy átjárt a téma hangulata, és meg is született a darab. Kisebb csiszolgatások még szükségesek voltak, de alapvetően ez a darab már bennem volt lélekben.

4. KONCEPCIÓ

Számomra az alkotásban az élet és egyben a szerelem örök körforgásáról van szó. A kezdet a vég, és a vég a kezdet, minden ott indul, ahol véget is ér. Ez a gondolat már számtalanszor megjelent a történelem során: „mert por vagy te s ismét porrá leszel”³ – mondja a Biblia, „mik vogymuk: isá, por és homou vogymuk”⁴ – szerepel a Halotti beszédben, „jaj én vagyok az ómega s az alfa” – írja Babits Mihály: *A lírikus epilógja* című művében. A műben nem egy idealizált, boldog élet/kapcsolat jelenik meg, hanem egy problémák miatt kisiklott és küzdelemteljes.

4.1. A cím értelmezése

A darab címe a *Das Leben* 'élet', illetve a *Die Liebe* 'szerelem' német szavak sajátos játékából jön létre. Egybeolvasztottam őket: a különböző zárójelek olvasásával kaphatjuk meg valamelyik szót. A darabnak tehát 2 témája van: a szerelem és az élet. A hallgatónak pedig lehetősége van eldönteni, hogy ő milyen értelmezés alapján kívánja befogadni a művet. Bár a hangok ugyanazok, mégis más jelentést hordozhatnak a cím értelmezésének függvényében. Ezzel adva egy kis aleatorikus⁵ szabadságot a hallgatónak.

A darabban így módon válik lehetségessé a romantikus párkapcsolat és az emberi élet különböző fázisainak párhuzamba állítása. Fontos kiemelni, hogy akár a szerelemről, akár az emberi életéről legyen szó, mindkettő esetében egyszerre van jelen a testi-lelki, mentális fejlődés és az ezekkel járó, szinte elkerülhetetlen szakaszok.

	SZERELEM	ÉLET
1. rész: cisz-moll	Megszületik a szerelem érzete, sok kérdés támad bennünk.	Fogantatás, születés, kisgyermekkor és öntudatlanság.

² babitsi ars poetica: A babitsi ars poetica szerint a minket körülvevő világ részei körforgásban vannak, folyton változnak. Babits a körforgás gondolatához még azt is hozzáteszi, hogy egy új dolog kezdete mindig valaminek a vége, azaz vég nélkül nincsen kezdet.

³ 1 Móz. 3.19, Mózes első könyve a teremtésről, 3 fejezet.

⁴ 1195 körül keletkezett *Halotti beszéd és könyörgés* szövegemlékünk.

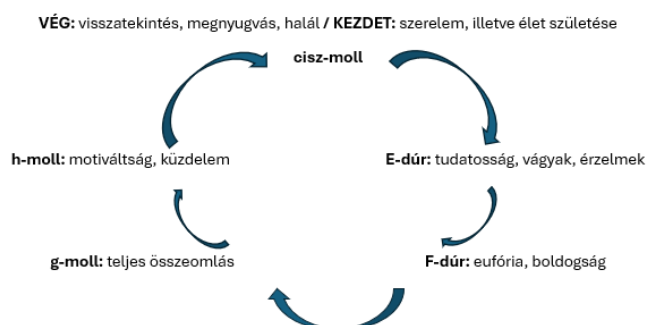
⁵ Aleatória: „Azt jelenti, hogy a zeneszerző beiktatja művébe a véletlen szerepét, azaz nem határozza meg pontosan a darab minden részletét, hanem egyes megoldásokat az előadó döntésére bíz.” In: Lukin László – Ugrin Gábor: *Ének-zene. Gimnázium I-III.* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1997.

2. rész: E-dúr	Megértettük az érzéseket, szerelmet vallunk, amire választ is kapunk (párbeszéd formája).	Felfedezzük magunkat, a világot. Már tudjuk mit szeretnénk, a kérdéseinkre a külvilág válaszol (párbeszéd formája).
3. rész: F-dúr	Beteljesül a szerelemünk, eufórikus érzet. A problémák megjelenésével a kapcsolat lezárásra kerül.	A felnőttkorunk sikeres időszaka, haladás. Majd az eltemetett problémák miatt összedől az életünk.
4. rész: g-moll	Gyászoljuk a kapcsolatot, de egy idő után megszületik a szándék a továbblépésről.	Elakadunk, megrekedünk. Idővel felismerjük, hogy a döntés a saját kezünkben van az életünket illetően, és változtatni akarunk a helyzetünkön.
5. rész: h-moll	Aktívan dolgozunk a gyászunkon. Végig motiváció és küzdelem érzékelhető.	Emberfeletti erőfeszítés és küzdelem a krízisek megoldására, mely életünk végéig tartó személyiségfejlődést követel.
6. rész: cisz-moll	Békésen, nyugodtan visszatekintünk a kapcsolatunkra, majd elengedjük szerelmünket.	A küzdelmes életünk lezárul a halál bekövetkeztével miután a szemünk előtt leperregtek életünk képei.

1. táblázat: *A darab kétféle értelmezési lehetősége a cím tükrében*

4.2. Szerkezet

A darab alapja a körforgás, ezt szemlélteti az 1. ábra. Cisz-mollból indul, cisz-mollban zárul. A koncepcióban leírt részek megegyeznek a különböző hangnemekkel és azoknak váltásával.

1. ábra: *A hangnembváltások által megvalósított körforgás a darabban*

A hangnemek váltakozása sorrendiséget tükröz: folyamatosan emelkedik. Ha csak egy oktávnyi terjedelemben gondolkozunk, amely ciszről indul, akkor a hangnemek kezdőhangja mindig magasabb hang, mint az azt megelőzőnek.

Ez egy építkező szimbolikát takar, ami a darab témájára vonatkoztatva annyit jelent, hogy a folyamatos tapasztalás – függetlenül attól, hogy jó vagy rossz – a mi fejlődésünket szolgálja, az ember csak több lesz általa. A cisz-mollból induló és cisz-mollba érkező darab azonban végső lezárásképpen kilép a szerelem és az élet körforgásából, amit az E-dúr szimbolizál: nyugodt, lágy, megbékélt lezárást kölcsönözve ezzel a műnek.

4.2.1. Hangnemszimbolika

Miért a **cisz-moll** a kezdő és egyben végső hangnem? A válasz egyszerű, ámde személyes. A záróvizsgám egyik darabja Ludwig van Beethoven op. 27-es zongoraszonátájának – amely az utókortól a „Holdfény szonáta” 1. tétele volt. Ez a mű cisz-mollban íródott. Nekem a darab – így a hangnem is – halált, végső megnyugvást jelent, így már a jelen darab szerkezetének kialakításánál tudtam, hogy cisz-moll lesz a záró hangnem. Mivel az élet, szerelem körforgásáról komponálok, így adódott, hogy a végső hangnem egyben a kezdő is legyen.

Ludwig van Beethoven a **h-mollt** „fekete hangnemnek”⁶ nevezte, amit én a halállal azonosítottam. Így a h-mollban íródott darabrészletben is megjelenítettem a halált. Viszont nem maga a személy hal meg, nem is a szerelem, hanem talán még ennél is fontosabb: maga a fájdalom. Nyilvánvalóan ez szimbolikus halál, ebben a részben lépünk túl a fájdalomunkon, véget ér a szenvedés és így már nyugodt szívvel engedhetjük el a szerelmet/életet az utolsó részben.

4.2.2. Modulációk, valamint a hangnemek közötti hangköztávolságok és jelentései

A hangnemek közötti hangköztávolságok is jelentéssel bírnak (ld. 2. táblázat). Az alapvető koncepció az, hogy két hangnem kezdőhangja között ahány félhang távolság van, annyira számít nehéznek, vagyis annyira jelentős a két szituáció, élethelyzet közötti lépés (1 félhang: könnyű, szinte egymásból következő lépések; 4 félhang: meglehetősen nehéz lépés, akár nem is sikerül mindenkinek).

A komponálási folyamat talán legnehezebb része a modulációk megalkotása volt. Mivel ezelőtt nem tanultam modulálni, felettébb nagy kihívást jelentett zeneileg jó modulációkat írni.

MODULÁCIÓ	HANGKÖZ-TÁVOLSÁG	FÉLHANGOK SZÁMA	HANGNEMEK KÖZÖTTI HANGKÖZTÁVOLSÁGOK JELENTÉSE	
			SZERELEM	ÉLET

⁶ Vukovics Géza: *Szem a fülben*. In: Ex Symposion. Irodalom művészet filozófia reflexió. 1. évfolyam, 8. szám. https://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page_surfer&csa=load_article&rw_code=szem-a-fulben_1657
Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

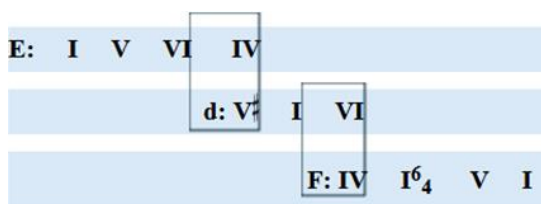
I.	k3 (kis terc)	3	Szerelem érzésének beval- lása, illetve tagadása.	Felnőtté válás, tudatossá válás meglépése, illetve hárítása.
II.	k2 (kis sze- kund)	1	A szerelem bevallását köve- tően (ideális esetben) már szinte a kapcsoltban találjuk magunkat.	Az életcélok kijelölését köve- tően könnyű haladni azok felé.
III.	n2 (nagy szekund)	2	A karrier, a boldog családi lét, illetve a harmonikus párkapcsolat mind nagyon törékeny, bár nem sokan gondolják így. Nagyon kevés is elegendő ahhoz, hogy összedőljenek.	
IV.	n3 (nagy terc)	4	Sokan benne ragadnak a kríziseikben, képtelenek onnan tovább- lépni. Ehhez személyiségfejlődésre és akaraterőre van szükség, amire nem mindenki képes.	
V.	n2 (nagy szekund)	2	A párkapcsolat elgyászolását követően már könnyen to- vább tudunk lépni.	Egy gazdagon meg- és leélt éle- tet követően azzal a tudattal szenderedünk a túlvilágra, hogy elvégeztük a feladatunkat.

2. táblázat: Hangnemek közötti hangköztávolságok és jelentéseik

4.2.2.1. I. moduláció: cisz-mollból E-dúrba (Enharmonikus moduláció⁷)

Dúr-moll pár a 2 hangnem. Az eredeti hangnem (cisz-moll) párhuzamos hangnemébe, az ún. tonikaparallelbe⁸ modulál a darab.

4.2.2.2. II. moduláció: E-dúrból F-dúrba (Diatonikus moduláció⁹)

2. kép: II. moduláció foksora

A 2. ábra szerint E-dúrból F-dúrba d-mollon keresztül modulálunk. Először az E-dúr IV. fokát értelmezzük át d-moll (dallamos moll) domináns hangnemévé. Ezt követően ugyanebben a hangnemben a VI. fokot megfeleltetjük a d-moll tonikaparalleljének (F-dúr) IV. fokával, majd az elérni kívánt új

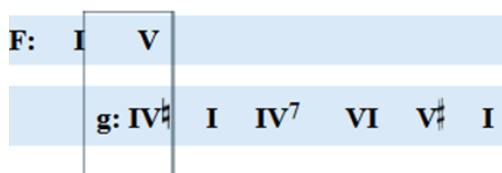
hangnemet (F-dúr) kadenciával, összetett autentikus zárlattal erősítjük meg.

4.2.2.3. III. moduláció: F-dúrból g-mollba (Diatonikus moduláció)

⁷ Az akkord egy vagy több hangjának enharmonikus felcserélésén alapuló átértelmezés. In: Dr. Kesztyer Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

⁸ Tonikaparallel: Az eredeti hangnem párhuzamos hangnemébe való modulációra utal. In: Dr. Kesztyer Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

⁹ Diatonikus moduláció: Az akkordok diatonikus többértelműségén alapuló tonális átértelmezés. In: Dr. Kesztyer Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

3. kép: *III. moduláció foksora*

3. ábra: a kiinduló hangnem (F-dúr) V. fokát az elérni kívánt új hangnem (g-moll) szubdominánsaként értelmezzük át. Dallamos mollban gondolkozunk, s a modulálás T – S – T – D – T kadenciával valósul meg.

4.2.2.4. IV. moduláció: g-mollból h-mollba (Diatonikus moduláció természetes mollal)

	g-moll	d-moll	a-moll	e-moll	h-moll
g-moll	tonika	domináns			
d-moll		tonika	domináns		
a-moll			tonika	domináns	
e-moll				tonika	domináns
h-moll					tonika
→ = következő akkord ↻ = átértelmezés másik hangnem tonikájává					

2. táblázat: g-mollból h-mollba való modulálás diatonikus modulációk sorával

A 3. táblázat jól szemlélteti, hogy g-mollból h-mollba mindig az aktuális hangnem domináns akkordjának tonikává átértelmezésével jutottam el. A diatonikus modulációk során természetes mollokat alkalmaztam, így értem el a következő rész hangnemét, a h-mollt.

4.2.2.5. V. moduláció: h-mollból cisz-mollba (Diatonikus moduláció)

h: I	V [#]
cisz: IV	I

A 4. ábra újabb diatonikus modulációt ábrázol: az eredeti hangnem V. fokát értelmezzük cisz-moll IV. fokaként, majd az új hangnem tonikájával zártuk a modulációt.

4. kép: V. moduláció foksora

4.3. Ritmus- és dallamszimbolika

4.3.1. Szívdobogás

5. kép: A szívdobogás motívuma az 1. cisz-moll részben

A kompozíció a szívdobogást imitáló ritmusmotívummal indul (2. kép), majd ez a ritmusképlet végigkíséri a darabot újra és újra megjelenve mindig más és más jelentésben (3. táblázat).

RÉSZ / HANGNEM	KARAKTER	JELENTÉS
1. rész: cisz-moll	lassú, erősödő, calmo, piano	egy magzat fogantatása, a szerelemnek a születése
3. rész: F-dúr	szapora, erős, al- legro, animato	boldogságot, eufóriát és izgatottságot érzünk

4. rész: g-moll	lassú, halk, gyenge, doloroso	minden impulzus megszűnik, az üresség, fájdalom és dermedtség uralkodik
6. rész: E-dúr lezárás	halk, elhaló, smorzando	a halál/teljes túllépés előtti utolsó szívverések

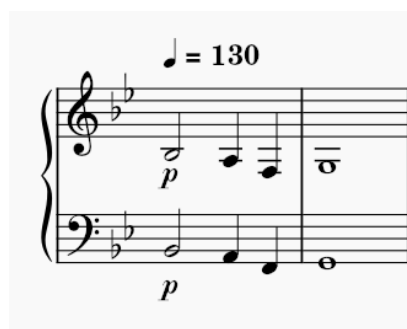
3. táblázat: A szívdobogás ritmusmotívumának jelentései

4.3.2. Saját motívum

A művemben több helyen is megjelenik egy bizonyos dallam, amit én bátran elneveztem a saját motívumomnak. Ez a motívum is valamilyen változás határán áll mindig.

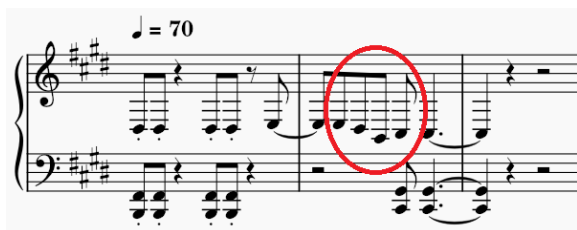
Az 1. cisz-moll részben megjelenő motívum lágy, halk, közvetlen az első szívdobogás után található. A világra jöve-telt, illetve a szerelemben az új érzések felfedezését jelenti.

A g-moll részben lágy, halk, lassú motívumként jelenik meg. Ez a szándék megszületését szimbolizálja. Ezután elindul a keresés, hogy hogyan is kezdjünk neki a feldolgozás folyamatának. Unisonóban jelenik meg, amely még jobban kiemeli.

4. kép: Saját dallam g-mollban

Határozott, éles, gyors karakterű dallamként jelenik meg a h-moll részben. Ez a megfelelő irány megtalálására utal, a fájdalom feldolgozására irányuló módszerre. Ezzel elindulunk az önfejlesztés, fejlődés útján. Az unisono itt is a kiemelés eszköze.

5. kép: Saját dallam cisz-mollban

6. kép: Saját dallam h-mollban

4.4. Karakterek, dinamika, dallam és hangzás

Az alább megjelenő táblázat mutatja, hogy a dallam, a hangzás és a karakter hogyan változik együttesen a mű folyamán a koncepció mentén, illetve ezt milyen dinamika kíséri.

	DINA- MIKA	KARAKTER	DALLAM, HANGZÁS
1. rész: cisz-moll	tranquillo, dolce	lágy, nyugodt	Nem releváns.

2. rész: E-dúr	languendo, apassionato, crescendo, gradatamente	2 karakter is megjelenik, párbeszédet folytatnak: A mély regiszterekben egy határozott „hang” – férfit szimbolizál. A magas regiszterekben egy lágyabb „hang” – nőt szimbolizál.	Modulációra vezető akkordfelbontás a jobb kézben, a bal kéz szinkópát játszik. A meghatározó dallam hirtelen akkordfelbontásra vált – a történetben ez azt jelenti, hogy miután kifejeztük érzéseinket elindulunk felfele a boldogsághoz. A gyors akkordfelbontás ezt a folyamatot ábrázolja.
3. rész: F-dúr	animato, lieto	Könnyed karakterből egy sokkal meghatározóbbba vált (itt van a tetőpont), aztán még az elsónél is könnyedebb, lágy karakter bontakozik ki, ami egy idő után a modulációval egy félelmetesen nehéz, negatív karakterre fejlődik.	Gyors triolás akkordfelbontás a bal kézben az elejét kivéve végig. A rengeteg impulzus eltompítja az emberi érzékelést. Folyamatos építkezés: a nagy hármashangzatok megjelenésével a részen belüli tetőponthoz érünk. Utána halk triolás futam, amiből káosz kezd el kibontakozni.
4. rész: g-moll	doloroso, adagio, funebre	Egy lassú, nehézkes karakter kísér végig, az arpeggiókkal érzékelteti a súlyt, amit cipel. A tehertől való megszabadulást a motívumom szimbolizálja	Az eddig folyamatosan áradó zenefolyam hirtelen megáll: kizökkent, nyugtalanságot kelt. Az arpeggiók kíséretének segítségével melankolikus, fájdalmas hangzás jön létre. Ez fokozatosan enyhül, ahogy a dallam egyre fentebb vándorol.
5. rész: h-moll	allegro, risoluto, marziale	Elszánt, határozott, harcias karakter. Magasabb regiszterekben ez lágygá válik, amelyből egyszer még visszarántják, de végül győzedelmeskedik.	Nem releváns.
6. rész: cisz-moll	dolce, calmo, leggiero	Ismétlődő dallam különböző regiszterekben, ugyanazt a karaktert jelenti, csak az	A jobb kézben akkordfelbontás hallatszik. Alap akkordok és kvartszext akkordfordítások jelennek

		intenzitás különböző. Amikor a magasból leugrik a dallam 3 oktávot, akkor mintha beleke- rülne a lepörgő emléke- inkbe, mintha újra átélnék őket.	meg triolás ritmussal. Ez a gyors triolás menet az életünk végén le- pergő képeket szimbolizálja, vagy ahogy visszatekintünk a kapcsola- tunkra.
--	--	--	---

4. táblázat: *A dinamika, karakter és a hangzás változása a mű koncepciójának mentén*

5. ÖSSZEGZÉS

Számomra a zene az olyan, mint a levegő, vagy a táplálék. Szerves részét képezi életemnek, talán a lételemem egyik fő összetevője. Ha szomorú vagyok, segít jobban lennem, ha boldog vagyok, csak fokozza azt. Szolgált már mentsváramként vagy segített előre haladni az életben. Ezek mellett a zene egy olyan kifejező eszköz, amit minden ember ért, független származástól, kortól. Hálás vagyok, hogy nekem megadatott az a lehetőség, hogy tanulhattam, tanulhatom, és remélem a sok munka és befektetett energia meghozza gyümölcsét.

6. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

Babits Mihály: *A lírikus epilógja*. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/babits-mihaly-17F97/levelek-iris-koszorujabol-1909-17F9C/a-lirikus-epilogja-180BF/> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Biblia. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/BibliaKaroli-biblia-karoli-gasparforditasa-1/mozes-i-konyve-2/1-moz-3-C6/> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Halotti beszéd és könyörgés. In: Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez – Középkor (1000-1530). sermones.elte.hu - Szöveggyűjtemény Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Dr. Kesztlér Lőrinc: *Összhangzattan. A klasszikus zene összhangrendjének elmélete*. Editio Musica Budapest, 1952.

Pethőné Nagy Csilla: *Irodalom II*. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2014.

Lukin László – Ugrin Gábor: *Ének-zene. Gimnázium I-III*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1997.

Vukovics Géza: *Szem a fülben*. In: Ex Symposion. Irodalom művészet filozófia reflexió. 1. évfolyam, 8. szám. https://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page_surfer&csa=load_article&rw_code=szem-a-fulben_1657 Utolsó letöltés ideje: 2025. január 6.

Arthur Schopenhauer: <https://pdfcoffee.com/arthur-schopenhauer-eletblcsesseg-pdf-free.html> Utolsó letöltés ideje: 2025. január 7.